

Sten og strand

Tegninger: Jens Overgaard Christensen

De danske kyster er rige på forskellige sten. Stenene er slidt runde af mange års bevægelse i vand og sand. Stenene er ført hertil indefrosset i bunden af de store bræer fra Norge og Sverige under istiden. Ledeblokke er sten, der stammer fra bestemte steder. De kan vise, hvilken vej isbræerne har taget.

Havets bølger gnaver af landet og aflejrer materialet. For at beskytte kysten og landet bagved sikres kysten med stenmoler og høfter.

Granit

Granit er dannet dybt nede i jorden. Den flydende lava er størket meget langsomt.

Det giver store mineralkorn, som kan skelnes fra hinanden. Granit består

af mørke, lyse og rødlige mineraler. Ofte iblandet glimmer, der virker som små spejlflader. Granit findes i mange variationer, men bruges sjældent som ledeblokke.

Rhombeporfyr

Porfyr er dannet af en flydende lavastrøm. Før vulkanudbruddet er der i dybet dannet krystaller, strøkorn, der i tværsnit fremtræder som romber – en firesidet skæv figur.

Kornene er for det meste mellem en og to cm på den længste led og omtrent det halve på den korte. Grundmassen mellem strøkornene er ensfarvet, men kan variere meget fra næsten sort gennem brunlig til røde nuancer. De kendteste rhombeporfyrer kommer fra Oslo-egnen.

Forstenet Sømus

Forslag til aktiviteter

Lav en lille udstilling af forskellige sten, og hæld vand over dem. Prøv om du kan finde en af hver af de sten der er på billedet.

Find en god smut-sten – hvem slår flest smut?

Audioguide om sten :99 40 09 53
(alm. takst)

Kalksten

I kridttiden var Danmark dækket af et hav gennem 70 millioner år. I havet levede små dyr med kalkskaller. Når de døde sank de ned på bunden og skallerne kittede sig sammen til de kolosale kalklag, som kommer op til overfladen i Nordjylland og på Stevns.

Møns Klint består af skrivekridt, en blød kalkart. Det er i kalkstenen de fleste forsteninger findes.

Flint

Flinten stammer fra aflejringer i havbundens øverste kalklag. Flint er dannet i hulrum efter gange gravet af dyr. Rummene er efterhånden er blevet fyldt med aflejret kisel fra nedsivende vand. Derfor ligger flint ofte i vandrette lag og samlet i større knolde.

Kinnediabas

Kinnediabas er meget karakteristisk, groft nubret som et blomkålshoved. Farven er grå til grønlig.

Grundfjellet af Kinnediabas findes kun ved Kinnakulle i Vester Götland, Sverige. Derfor er den en vigtig ledeblok. Den er altså ført med isen og aflejret i Danmark.

Miljøministeriet
Naturstyrelsen
Tlf : 7254 3000
www.nst.dk